

angiver man jo i forhold hertil, hvad det er for nogle midler, man i hvert fald vil afsætte, og det er energisektoren og vandsektoren, der nævnes, som man vil investere i.

Jeg er enig i, at i forbindelse med uddannelsesprogrammerne er det jo oplagt, at vi dér kan fremme udviklingen ved at se på kvindernes ligestilling og lige adgang til uddannelserne og på at give stipendier osv. Det er meget vigtigt og jo også en af de ting, som vi skal være opmærksomme på.

Så skal man være opmærksom på her, at der er nye elementer i de samarbejdsaftaler med de centralasiatiske lande, som vi også har glæde af. Det nye, som allerede fremgår af artikel 4, er, at der skal samarbejdes i kampen mod terror, i kampen mod spredning af masseødelæggelsesvåben – vi ved jo, at der er visse risici i den del af verden – og at der skal være et tættere samarbejde om ulovlig migration.

Det vil altså sige, at der faktisk *er* ting, som vi har gensidig glæde af. Jeg er fuldstændig enig i, at Tadsjikistan ikke er noget mønsterland, men hvis vi kun skulle samarbejde med mønsterlande, så ville det være ret få lande, vi skulle lave samarbejdsaftaler med. Meningen med dem er jo præcis at løfte dem ud af fattigdommen og ind i en demokratisk proces, og der er altså gode eksempler på det, og derfor synes jeg faktisk også, at den her aftale er én, der er værd at indgå.

Formanden:

Der er en kort bemærkning til udenrigsministeren. Hr. Jens Peter Verner sen.

(Kort bemærkning).

Jens Peter Verner sen (S):

Den korte bemærkning skal gå på, om man ud fra artikel 2 kan drage den konklusion, som Enhedslisten gjorde, at det sådan blåstempler diktaturet i et land. Det er i hvert fald ikke den konklusion, jeg har draget, men jeg vil godt høre udenrigsministerens syn på det spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Den kan jeg heller ikke drage. Den blåstempler ikke noget som helst, men den siger, at respekt for demokratiet og de grundlæggende menneskerettigheder udgør et væsentligt element i denne aftale, og det betyder jo netop, at vi, som det fremgår af artikel 6, for det første har en politisk dialog omkring de ting, og at vi, som det fremgår af artikel 5, for det andet har et samar-

bejdsråd. Det vil sige, at det altså giver os en løftestang til at gå ind og kritisere udviklingen i landet, hvilket vi jo for så vidt principielt ikke havde nogen adkomst til at gøre, hvis ikke vi havde en samarbejdsaftale. Nu er de i samarbejdsrådet tvunget til at høre på vores kritik, hvis der f.eks. sker overgreb mod pressen og svindel ved valg.

Kl. 17.20

(Kort bemærkning).

Jesper Kiel (EL):

Jeg vil spørge ministeren: Er problemet ikke, at når først vi har indgået de her aftaler, så er der jo ikke den pressionsmulighed? Jeg vil igen nævne eksemplet Israel. Vi har jo talt for, at man skulle opsige samarbejdsaftaler fra EU's side med Israel, fordi de krænker palæstinaens demokratiske rettigheder. Så jeg synes, erfaringen viser, at selv der, hvor der er så alvorlige krænkelser af menneskerettigheder og demokratiske rettigheder, som Israel står for, sker der jo ikke noget, når man har de her samarbejdsaftaler. Derfor opfatter jeg det som en blåstempling. Når først man har truffet aftalen, accepterer man, at det er demokrati, sådan som det pågældende land praktiserer det.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det er helt forkert. Det betyder, at nu har man fået et forum, en mulighed, en løftestang, og det betyder, at man kan være med til at fremme udviklingen og altså ikke kan siges ikke at måtte blande sig i indre anliggender, for det har man faktisk nu fået adkomst til. Det har man en aftale om at man kan. Og det er da en kæmpe fordel, f.eks. hvis en presse bliver undertrykt, journalister forsvinder, at vi så kan gå ind og påtale det i et samarbejdsråd og bede om nogle forklaringer, hvis der foregår ting, som ikke bør foregå.

Og det kan jo altid standse. Man kan jo altid opsige en aftale, hvis man siger, at det her er helt håbløst, det misbruges. Men det er for det første for at bekæmpe fattigdommen, og det plejer jo altså at være – også i forhold til Enhedslistens filosofi – et skridt i retning af at få forbedret vilkårene, at man bekæmper fattigdommen. Det er altså den økonomiske idé med aftalen, og den går jeg ud fra at Enhedslisten vil sympatisere med. Vi mener så også, at det for det andet kan fremme demokratiudviklingen.

Med hensyn til Israel – hvis jeg lige må gøre det færdigt – har vi jo præcis dér adgangen til at